№ 163 Սեպտեմբերի 17 (29) 1880 Սեպտեմբերի 17 (29) № 163

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ. Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ".

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10-2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ն ե ր ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Նամակ Եկատերինօդարից: Նամակ Շուշուց: Նամակ Շամախուց: Ներքին լուրեր:—Ա ր տ ա ք ի ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն: Արևելեան գործեր: Աւստրո-Ունգարիա: Բօլգարիա:—«Մշակի» հեռագիրներ:— Յայտարարութիւններ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐԻՑ

—

8 սեպտեմբերի

Տասն և վեց տարի անցաւ մեր «Հիւսիսափայլի» դադարելուց յետոյ, տասն և վեց եմ ասում, մի նշանաւոր ժամանակ է հասկացողի համար. ինչ որ էր տասն և վեց տարի առաջ, նորանից վատն ենք տեսնում այժմ:—Զնաշխարհիկն Ս. Նազարեանց միշտ գոչում էր «Ռեֆորմ» հայերիս համար հոգևորականութեան մէջ, բայց նորա ձայնը չը լսելուց յետոյ՝ սկսեցին քարկոծել անմիտ խմաստակները «Մեղուի» միջոցաւ: «Մեղուն էր նոցա բերանը, «Մեղուն» էր նոցա արձագանք տուողը, այն «Մեղուն, որ միշտ մարդկային գաղափարների, ազգի բարեացակամների թշնամի եղել էր սկզբից, և է այժմ: Ինչ որ էր երբեմն «Մեղուն» «Հիւսիսափայլի» համար՝ այժմս էլ է «Մշակի» համար: Արդէն զգվեցանք նորա հայհոյանքներից:

Մէթէ պատուելի «Մեղուի» խմբագիրը կարծում է, թէ նորա անտեղի, անվայել գրուածքներին կարօտ ենք, կամ ուրախութեամբ ենք կարդում. հաւատացէք որ աչքներս փակ դարձնում ենք «Մեղուի» թերթերը, եթէ բովանդակութեան մէջ լինում է, «Մշակի», Ամիրխանեանցի և Մելիքզադէի համար գրուածքներ, հաւատացած լինելով, որ այդ վերոյիշեալների համար ոչ թէ մի պիտանի խրատ (որին դեռ ես «Մեղուն» կարօտ է), կամ համեստաբար գրուածք պիտի լինի, հապա փողոցային կեղտոտ հայհոյանքներ, զրպարտութիւններ ու անձնականութեան վերաբերեալ զանազան աղտոտ բառեր կը լինեն: Մինչև երբ պիտի համբերել, ուր պիտի գնայ դոցա վերջը, չէ՞ որ ամօթ է մի խմբագրի կողմից այդպիսի ընթացք....Իմացանք, իմացանք վերջապէս «Մեղուի» ինչ եղածը, որչափ գիտութիւն ունեցածը.... Նրա գաղափարները մեզ հայերիս հիմա ձեռնտու չեն, մեզ այս ճգնաժամիս ազգութիւն հարկաւոր է: Հայ եղիր, իսկ ինչ կրօնի ես պատկանում, ամենևին իմ գործը չէ, մինչև անգամ, համարձակութիւն չունեմ ես քեզ հարցնելու թէ ինչ հաւատ ես պաշտում: Ազգ և ազգութիւն պէտք է մեզ, միանալ ազգով, այդ է պահանջում ժամանակը մեզանից: Բայց արի տես, որ «Մեղուի» ուղեղի մէջ կարմրացրած շիշով մինչև անգամ կարելի չէ մտցնել, այդ գաղափարը....

Թող վերջապէս հասկանայ «Մեղուն», որ «Մըշակն» էր առաջինը հայ ազգութեան ամեն մի նեղութեան մէջ եղած ժամանակում ձայն հանողը, ազգին պաշտպանելու համար խրախուսողը. Թող հասկանայ «Մեղուն», որ իր ամեն գրուածքների վրա նայում է ընթերցողը արհամարհանքով, որովհետև նա դեռ հասկացած չէ, ինչ ասել է ա զ գ ո ւ թ ի ւ ն և ինչ ասել է կ ր օ ն: Մենք գիտենք ինչ է գործել «Մեղուն» և ինչ է գործել «Մշակ»-ը: —Մենք մեր ասելուն ասեցինք, եթէ կամենայ «Մեղուն» թող լսէ, իսկ եթէ լսելու կը վանայ թող մէկ կողմը դնէ իրեն կրօնական երկպառակութիւնները՝ և այնպէս լսէ. կրօնական երկպառակութիւններ և կուսակցութիւններ ազգի մէջ հանելով՝ չէ կարող առատ հունձք ժողովել: Ով և կամենայ թող լինի, թէ կաթոլիկ, թէ բողոքական թէ մահմեդական և այլն, թող նա լինի ազգով հայ,—այն ժամանակ նա մեր եղբայրն է, մեր արիւնն է. նորա պաշտած հաւատի հետ մենք գործ չունենք, մեզ միմիայն հարկաւոր է ա զ գ ո ւ թ ի ւ ն:

Հայ-Լուսաւորչական

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

4 Սեպտեմբերի

Հրապարակական դասախօսութիւններ, թատրօնական ներկայացումներ շատ հետաքրքիր չեն Շուշվայ հասարակութեան համար: Այս օրերումս պ. Ս. Մանդինեանցը պ. Անանեանցի դահլիճում բարեգործական նպատակաւ կարդաց մի դասախօսութիւն Հայաստան արած իր ճանապարհորդութեան առիթով: Դասախօսութեան ներկայ գտնվողներից մեծ մասը (բացի ուսանողներից), որոնք, կարելի է ասել, որ առաջին անգամ ներկայ էին գտնվում մի հայերէն դասախօսութեան, չը հասկանալով և չըմբռնելով պ. դասախօսի ասածները, բաւական դժգոհ մնացին, որովհետև նա նրանց սրտին դուրեկան մի զուարճալի և ծիծաղելի բան չը պատմեց: Այս պատճառով նրանք ափսոսում էին իրենց տուած 1 րուբլին կամ 50 կոպէկին, մինչդեռ նրանք չեն խնայում 3 կամ 5 րուբլի վճարել և իրանց ընտանիքով երկրորդ և երրորդ անգամ ներկայ գըտնվել ցիրկի յիմար խաղերին: Պ. Մանդինեանցը սխալվել էր. նա պէտք է իր յայտարարութեան մէջ աւելացնէր, թէ դասախօսութիւնից յետոյ «օ յ ի ն ն ե ր» էլ են հանելու, այն ժամանակ շատ ներկայ եղողներ կը գտնվէին: Շուշվայ հայ հասարակութեան աւելի ուժեղ տարրը վաճառականներն են, որոնք միայն լաւ ճարպիկ առևտրականներ են, իսկ ազգային գործերում միշտ անտարբեր և սառն են: Համարձակ կարող եմ ասել, որ մեր թատրօնասէր երիտասարդների, որոնց պարագլուխը պ. Տ. Նազարեանցն է, ամբողջ տարի ներկայացումներ չը տալու պատճառը գլխաւորապէս մի և նոյն սառնասրտութիւնն է հասարակութեան կողմից: Մի տարի առաջ մեր երիտասարդները շատ նեղութիւններից յետոյ, հազիւ կարողացան պ. Հախումեանցի տանը մի ներկայացում տալ՝ և փոխանակ օգտի դեռ դէֆիցիտ էլ ունեցան: Առևտրի մասին խօսելով, մի բան յիշեցի, որը այս օրերս տեղի ունեցաւ: Շուշու մէջ տեղացի հարուստ այրերից մէկը համաձայնվեց իր աղջիկը 4,000 րուբլի փողով տալ մի երիտասարդի. Նշանադրութիւնից բաւական ժամանակ յետոյ յանկարծ յայտնվում է մի ուրիշը և առաջարկում է 3000 րուբլիով նոյն աղջկայ հետ ամուսնանալ: Հայրը առաջին փեսացուի նշանը ետ տալով, աղջիկը տալիս է վերջինին: Էփերիմ....յաւ առևտուր է: Ես ինձ թոյլ եմ տալիս մի համեստ խորհուրդ առաջարկել վերջին փեսացուին, որ նա նօտարիուսով մի թուղթ առնէր հարսնացուի հօրից, գուցէ մի ուրիշը 1000 րուբլով էլ բաղի կը լինէր, էն վախտը մեր պարոնի ծախքերը, ի հարկէ, իզուր կը կորչէին.... Մեր մէջ այդպիսի խայտառակ դէպքեր նոր չեն պատահում: Վերջացնում եմ նամակս իմ խորին համակրութիւնս յայտնելով «Մշակի» ուղղութեանը, մանաւանդ վերջին պօլեմիկայի առիթով, որ ունեցաւ նա մի խաւարասէր լրագրի հետ: Թող «Մշակը» միշտ հաւատարիմ մնայ իր գաղափարին, թող քարոզէ նա ազգ, հայութիւն և հայրենիք, նրան եթէ չեն հասկանայ այժմ, գոնէ կը հասկանան ապագայում: Իսկ ես կը նուիրեմ խաւարասէր լրագրի պ. խմբագրին բանաստեղծի հետևեալ տողերը.

—«Կերթան այն, կանցնին այս խաւար օրերը, կը գայ երևան նոր ազգ, նոր կեանքով, նա կը դատէ ձեր վատթար գործերը, ամօթու արձան ձեզ կանգնեցնելով:»

***

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

9 սեպտեմբերի

«Մշակը» իր հրատարակութեան օրից սկսած մեր ազգի բարոյական և մտաւոր զարգացման ու յառաջադիմութեանը մեծ զարկ է տուած. Նա իր անկողմնապահ ուղղութիւնով և առողջ դատողութիւններով ու օգտաւէտ գաղափարներով ապաքէն արժանացել է ժողովրդի առանձին համակրութեանը: «Մշակի» յայտնած այն միտքը, թէ ազգութիւնը միութեան մէջ պահելու համար, կրօնի տարբերութիւնը արգելք չէ կարող լինել՝ Շամախում հայերի սրտում մեծ արձագանք գտաւ: Հայ-լուսաւորչականները և հայ-աւետարանականները, որ շատ ժամանակ չէ կրօնով բաժանված են իրարից, բայց ազգակցութեամբ և բարեկամութեամբ դարձեալ կապված են իրար հետ, միասիրտ զգացին այդ միութեան անհրաժեշտ կարևորութիւնը, աչքի առաջ ունենալով նրա բազմակողմանի օգուտները: Գովութեան արժանի է նոյնպէս և Ս. Ներսէս Պատրիարքի բարենպատակ ձգտումը Կ. Պօլսի կրօնով բաժանված հայերի միութեան վերաբերմամբ: Երբ արդեօք մենք կունենանք այդպիսի Ներսէսներ, որ հոգ տանեն հայերիս վրա՝ մեր միջի կրօնական խտրութիւնը վերցնելու և մեզ բոլորովին միաւնելու համար.... Մեր հոգևոր առաջնորդ Թ. եպիսկոպոսը, փոխանակ մեզնից բաժանված եղբայրները մեզ հետ միացնելու և մեր մէջ սէր ու միութիւն արծարծելու, մեր լուսաւորչական հայերիս մէջ ևս ցցել է կործանիչ անմիաբանութիւն, կուսակցութիւն և խռովութիւն. մինչև անգամ մերձաւոր ազգականներին և բարեկամներին միմեանց հետ թշնամացրել է: Սրբազանը շատ սառը աչքով է նայում մեր եկեղեցիների անմխիթար դրութեան վրա, նրան ամենևին փոյթ չէ, որ ժողովուրդը հեռացել է մայրենի եկեղեցուց և մեծ բազմութեամբ դիմում է օտար եկեղեցին: Նա բաւական է համարում միայն իր վարդապետով և երկու քահանաներով ժամերգութիւն կատարելը եկեղեցում: «Մշակի» 142 համարում «Հայ-լուսաւորչական» ստորագրութեամբ թղթակիցը չէ բացատրում, թէ ով է մեղաւոր, արդեօք ժողովուրդն է մեղաւոր որ եկեղեցի չէ գնում, թէ եպիսկոպոսը, որ քարոզ չէ տալիս: Այդ հարցը շատ հասկանալի է: Եթէ մեր հոգևորականները քարոզելու լինեն եկեղեցում, այն ժամանակ ժողովուրդը ջերմեռանդ սիրով կը լցվի եկեղեցին և ոչ ոք չի գնայ աւետարանականաց ժողովարանը: Ժողովուրդը փափագում է Աստուծոյ խօսքը, Աւետարանի փրկարար ձայնը լսելու, բայց երբ քարոզող չը կայ, ճարահատեալ դիմում է օտար եկեղեցի: Մեր եկեղեցիները զուրկ են մինչև անգամ բարեկարգ ու վայելուչ ժամերգութիւնից, թէև Վեհ. Հայրապետի կարգադրութեան համաձայն վճարվում է եկեղեցիներից և ուսումնարանից ձայնագրագէտ ուսուցչի վարձ, բայց մեր հոգ. առաջնորդի անհոգութեան պատճառով մինչև այսօր ոչ ոք սովորած չէ այդ արհեստը: Պ. Թղթակիցը մեղադրում է հայ-լուսաւորչականներին նոցա սառնասրտութեան և անտարբերութեան մասին դէպի Վանայ մեր սովատանջ եղբայրները, բայց պարոնը թողնում է առանց ուշադրութեան, թէ եպիսկոպոսը երբ այդ կարևոր գործի համար եկեղեցու մէջ քարոզ կարդաց, երբ պատկերացրուց այս թշուառների աղէտալի դրութիւնը, ինչպէս այդ ամենը արեց աւետարանականների քարոզիչ Յ. Ս. Հ. և հասաւ իր նպատակին, ժողովելով իր փոքրաթիւ հասարակութիւնից առատ նուէրք: Բայց դարձեալ փառք և պատիւ լուսաւորչական հայերին, որ մի աշխարհականի համոզմամբ չը խնայեցին իրանց օգնութիւնը սովատանջներից, որքան իրանց միջոցները կը ներէին:

Դարձնելով իմ խօսքը Շամախու երկսեռ ուսումնարանների վրա, ցաւօք սրտի պիտի ասած, որ նրանք հասած են այժմ վերջին ճգնաժամի: Հին ուսուցիչները և վարժուհին բոլորն էլ ցրված են և նոցա տեղը դեռ ոչ ոք վարձված չէ, ուստի մինչև օրս դպրոցները փակված են: Այդ նոյնպէս մեր սրբազանի անտարբերութեանը պէտք է վերաբերել: Հոգաբարձուները սրբազանի յայտնի պատճառով հրաժարված են աշխատութիւնից և ամեն գործ մնացել է առանց հոգատարութեան:

Աւետարանականների քարոզիչ Յ. Համբարձումեանը, չը նայելով իր եօթանասուն ամեայ հասակին, գիշեր և ցերեկ անդադար աշխատում է միայնակ կատարելով թէ ուսուցչի և թէ քարոզչի ծանր պաշտօնները, մինչև անգամ մերձակայ գիւղերից հայ-լուսաւորչականները կիրակի օրերը գալիս են նրա քարոզութիւնը լսելու, բայց մեր հոգևորականները անց են կացնում քէֆերով:

Սրբազանի ձեռնասուն վարդապետը ևս իր երիտասարդական հասակում ոչ մի գործի յարմար չէ, նա մի ծանր և աւելորդ բեռն է մեր վիճակի և ժողովրդի վրա: Վարդապետը ընդունակ է միայն իր անտանելի բնաւորութիւնով, նա գիտէ միայն վիրաւորել և վերադարձնել ամենին: Անցեալ օրը մէկ կրօնաւորյ քահանայի, որ գործի համար գնացած է լինում կօնսիստօրիան, առանց ոչինչ պատճառի վռնտում է և արտաքսում է, սպառնալով նրան սաստիկ պատիժ, եթէ միւս անգամ ոտք դնէ կօնսիստօրիայն. իսկ յետոյ յայտնի եղաւ մի հնչին պատճառ, որ քահանան համարձակվել էր կարդալ «Մըշակ» լրագրի այն համարը, որի մէջ նկարված էր հայր սուրբի պատկերը:

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՄԵՂՐԻ գիւղից գրում են. այս տարվայ բերքերը բաւական յաջող են, մանաւանդ բամբակը, որ բնակիչների գլխաւոր արդիւնաբերութիւնն է կազմում: Խաղողի բերքը, որ մի քանի տարի շարունակ փչանում էր, այս տարի համեմատաբար աւելի լաւ է:

—

Մեզ գրում են Շուշու գաւառի ԱԻՆՏԱՐԱՆԱՑ (Զանգզի) գիւղից, որ տեղային քահանան Ա. Ա. գրագրի պաշտօն է կատարում տանուտէրի մօտ, և երկուքը միանալով, գիւղացիներին ամեն կերպով հարստահարում են, ծեծում են, բանտարկում են, և տուգանքների են ենթարկում: Յիշեալ քահանան յայտնի է իր կռւասէր բնաւորութեամբ. պատահած մարդին հայհոյելը, նախատելը և լըրբաբար վիրաւորանքները ամեն օր նրա համար սովորական բաներ են: Դրանցից մէկը պէտք է համարել նրա զզուելի վարմունքը Մարաթ-բէկ Մատթէոսեանցի հետ:

—

ՄՆԴՐԻ գիւղից գրում են. տեղային տանուտէրի ընտրութեան երեք տարվայ ժամանակամիջոցը լըրանում է. այս տարի յոյս կայ, որ ժողովուրդը վերջապէս կազատվի այդ անտանելի մարդուց, մի նոր և աւելի բարեխիղճ տանուտէր ընտրելով: Մեղրիի փոքր թաղ կոչված մասի քահանան ամիսներով բացակայ է գտնվում իր ծուխից և գիւղացիք մնում են առանց ժամի և աղօթքի:

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ գրում են. այս տարի Եղիսաբէթեան և Կարապետեան դպրոցների ուսուցիչներից 175 րուբլ հաւաքվեցաւ իբր Վասպուրականի սովատանջներին ուղարկելու համար, բայց տակաւին այդ գումարը իր նպատակին չէ հասել: Ցանկանում են գիտենալ, թէ ում ձեռքումն է մնացել:

—

Իշխան Յ. Ա. պատասխանելով «Մշակի» № 161-ում տպված ՀԱՂԲԱՏԻՑ հաղորդված լուրին, իբր թէ հայր Խ. վարդապետը տեղոյն դպրոցի անունով փողեր է հաւաքել և տակաւին նուիրատուների նպատակի համեմատ չէ գործադրել,—այդ լուրը, գրում է իշխանը, բոլորովին սխալ է: Որովհետև արդէն չորս ամիս կը լինի, որ հայր սուրբը իր հաւաքած փողերով սկսել է նորոգել դպրոցի շէնքը, և հրաւիրել է պ. Ռ. Երզնկեանցին, որպէս ուսուցիչ. շուտով դպրոցը կը բացվի և դասատուութիւնները կը սկսվեն:

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են, թէ քաղաքի հասարակութիւնը, մանաւանդ մահմեդականները ի նըկատի ունենալով այս ձմեռվայ հացի սարսափելի թանգութիւնը, և վախենալով մի գուցէ միւսանգամ կրկնվի նա, դիմեցին պ. գաւառապետին, խնդրելով, որ նա արգելէ հարչիներին ցորեան գընել և թանգացնելու նպատակով ամբարել: Որովհետև պ. գաւառապետը կարգադրութիւն չարեց,

այս պատճառով մահմետականները սկսեցին իրանց արգելել չարչիներին ցորեան գնելը և քաղաքից դուրս տանելը: Գնողների և արգելողների մէջ ծագեց սաստիկ կռիւ, որ փոքր էր մնում արիւնհեղութեան պիտի հասնէր:

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ գրում են. պ. Հ. Բաչաթրեանցը հաւաքած ունէր մօտ 100 րուբլի Վասպուրականի սովեալների անունով, բայց տակաւին չէ ուղարկել ուր որ հարկն է: Ասում են, պարոնը դիտաւորութիւն ունի յիշեալ գումարը նուիրել տեղային դպրոցին: Այդ կամայականութեան դէմ պ. պ. նուիրատուները բողոքում են, որ իրանց նուէրները հակառակ նպատակի են ծառայում:

—

Վանի վիրաւորածների համար ստացանք պ. Կ. Ե-ից 3 րուբլ: Նախկին 16 րուբլու հետ անում է 19 րուբլ:

—

ԹԻՖԼԻՍԻ հայ-աւետարանականները յանձնեցին «Մշակի» խմբագրութեանը իրանց մէջ հանգանակած 14 րուբլ յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի կարօտութեան: Այդ գումարը յանձնված է մեր ազատ տնօրինութեանը:

—

«Մշակի» խմբագրութեան մէջ արդէն ունենք յօգուտ Վանի վիրաւորեալների 499 րուբլ. Ցուցակները վաղը կը տպենք:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

—

«Polit. Corresp.» լրագրի մէջ տպված է հետեւեալ թղթակցութիւնը Կ. Պօլսից:

Միտհադ-փաշայի լրագրի մէջ օրերումս տպվեցաւ մի յօդուած, որ չափազանց յարձակվում է «Times» լրագրի թղթակցի վրա, որովհետև նա մոլորեցնում է Անգլիայի և Եւրոպայի հասարակական կարծիքը: Յօդուածի մէջ ի միջի այլոց ասված է. «Եթէ մենք հեռանանք Դուլցինիօի մէջ բռնած մեր դիրքերից և նրանց ալբանացիները գրաւեն, դրա համար պատասխանատուն ո՞վ կը լինի: Պահանջել Թիւրքաց կառավարութենից, որ նա ստիպէ ալբանացիներին հնազանդվել, ոչ թէ միայն անիրաւացի է, այլ կատարեալ երեխայութիւն: Ոչ թէ Բ. Դուռը, այլ չերնոգորցիները պէտք է ստիպեն ալբանացիներին հնազանդվել, իսկ եթէ նրանք անկարող են այդ գործը կատարել, ուրեմն ի՞նչի համար են ցանկանում իշխել այդ երկիրների վրա»: Յունական խնդրի վերաբերութեամբ նոյն յօդուածի մէջ ասված է, որ ոչ թէ Թիւրքաց կառավարութիւնն է մերժում Բերլինի կոնֆերենցիայի վճիռները, այլ Թիւրք ժողովուրդը, որովհետև նրանց անկարելի է ընդունել: Մի քանի ժամանակ դրանից առաջ «Թերջիմանի-Հակիկաթ» լրագիրը ասում էր, որ Անգլիան Փոքր-Ասիայից կամենում է անգլիական նահանգ դարձնել, իսկ սուլթանին նաբաբ, բայց թիւրքերը հասկացան անգլիացիների դիտաւորութիւնները և կարող են նրանց խանգարել: Գուցէ լրագիրը ակնարկում է քիւրդերի լիգային, որի մասին նորերումս պ. Գօշէն տեղեկութիւններ հարցրեց Աբեդդին-փաշայից: Այս ճանապարհով դեսպանը երբէք ճշմարտութիւն չի իմանայ: Բ. Դրան և սուլթանի այդ նոր խարդախութեան մասին Պ. Գօշէն աւելի ճշմարիտ տեղեկութիւններ կարող է ստանալ Էրզրումի և Դիարբեքիրի անգլիական հիւպատոսներից:

Նոյն «Polit. Corresp.» լրագրի դիպլոմատիական թղթակիցը գրում է Փարիզից, սեպտեմբերի 11-ից:

Ծովային ցոյցը սկսված է համարվում, որովհետև Բ. Դուռը մինչև այժմ չը կարողացաւ չերնոգորցիներին յանձնել Դուլցինիօ: Թիւրքաց կառավարութեան շրջաբերականները անօգուտ են և մինչև անգամ վնասում են նրա արժանաւորութեանը: Նրանց վրա մինչև անգամ ուշադրութիւն չեն դարձնում: Թիւրքիայից գործ են պահանջում և ոչ թէ խօսք: Թիւրքերը պէտք է առաջ զիջումն անեն և յետոյ խօսեն: Օգոստոսի 24-ին լրացաւ Թիւրքերին տուած ժամանակամիջոցը: Նրանք բաւական ժամանակ ունեցան գործելու համար: Եւրոպայի չափաւորութիւնը և համբերութիւնը մեծ էին: Հէնց որ Ֆրանսիական նաւերը կը հասնեն Ռագուզա, ծովապետները իսկոյն զինուորական խորհուրդ կը կազմեն: Ինչպէս երեւում է Րիզա-փաշա այլ ևս չէ կարող Դուլցինիօ չերնոգորցիներին յանձնել: Միացեալ պետութիւնները թոյլ չեն տայ ծաղրել իրանց: Ի՞նչ կանեն Թիւրքերը, երբ միացեալ նաւատորմը կերեւայ Դուլցինիօի առաջ: Ասում են, որ Թիւրք աստիճանաւորները հրաման են ստացել նաւատորմի երեւալուն պէս թողնել քաղաքը: Ֆրանսիական ծովապետին հրաման է տուած իր պաշտօնակիցների հետ համաձայն գործել, մինչև որ նրանք ոյժ գործ դնեն: Երբ ծովապետները կը դիմեն ոյժին, Ֆրանսիական նաւատորմի հրամանատարը պարտաւոր է տեղեկութիւն տալ Ֆրանսիական կառավարութեանը իր ամեն մի գործողութեան մասին: Ֆրանսիական կառավարութիւնը չէ կամենում երկրի զինուորական ոյժերից օգուտ քաղել առանց ազգային ժողովների թոյլատուութեան: Յունական խնդիրը բազմաթիւ դժուարութիւններ է ներկայացնում: Ամենայնիւ պետութիւնները իրաւունք չունեն Յունաստանի հետ աւելի վատ վարվել, քան թէ Չերնոգորիայի հետ: Թէ յունական և թէ չերնոգորիական խնդիրների համար պետութիւնների համաձայնութիւնը անհրաժեշտ է: Այդ համաձայնութեան անհրաժեշտութիւնը ապացուցանվում է նոյնպէս հայերի ապստամբութեամբ: Պետութիւնների դեսպանները իրաւացի կերպով բաւականացուցիչ համարեցին Բ. Դրան կազմած վերանորոգութիւնների նախագիծը Հայաստանի համար: Հայկական հարցի առիթով շուտով կը յանձնվի Բ. Դրանը պետութիւնների միաձայն գրութիւնը: Անգլիական թագուհու գահական ճառը նախազգուշացնում է Թիւրքերին: Եթէ Թիւրքերը չեն կամենում դրական վերանորոգութիւններ մըտցնել, եթէ նրանք կամենում են երկրի մէջ վարչական կամայականութիւն պահպանել և պատրաստ են իրանց կայսրութիւնը բաժանել, քան թէ քրիստոնեաներին և մահմետականներին հաւասար իրաւունքներ տալ, այս դէպքում քրիստոնեաներով բնակեցրած նահանգները կամ վարչական ինքնավարութիւն կըստանան, կամ քրիստոնեայ նահանգապետ: Իսկապէս ներկայումս արեւելեան հարցը քրիստոնեաների հարց է:

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԳԱՐԻԱ.

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք հաղորդված են Վիէննայից, սեպտեմբերի 13-ից:

Աւստրօ-ունգարական մինիստրները շուտով կը հաւաքվեն Պեշտի մէջ, որ միասին մշակեն երկրի բիւդժէտը ազգային ժողովներին ներկայացնելու համար: Պաշտօնական լրագիրները արդէն հաղորդում են, որ միայն զինուորական մինիստրի բիւդժէտը հարկաւոր կը լինի մեծացնել: Ամենքին յայտնի է, թէ աւստրիական ազգային ժողովների մէջ ինչպիսի աղմուկ է բարձրանում բիւդժէտը քննելու ժամանակ: Դեռ անցեալ տարի Րէյխսրատի անդամները իրաւացի կերպով բողոքում էին այն ահագին ծախսերի դէմ, որոնց պահանջում էր զինուորական մինիստրը: Պատգամաւորներից շատերը դեռ այն ժամանակ յայտնեցին, որ աւստրիացիները ճնշվում են տուրքերի ծանրութեան տակ, որ զինուորականութիւնը ծանրանում է ժողովրդի վրա, խլելով սրա ամենալաւ աշխատող ոյժերը և ահագին ծախսեր պահանջելով: «Զինուորականութիւնը, ասում էր այն ժամանակ պատգամաւորներից մէկը, քանդում է մեր հայրենիքը, կլանում է մեր աշխատած գումարները, մեծացնում է մեր պետական պարտքերը: Նա մեզ կը յուսահատեցնի»: Իսկ այժմ զինուորական մինիստրը դարձեալ պահանջում է մեծացնել իր բիւդժէտը: Այս բոլոր ծախսերը և զօրքերի շատացնելը պահանջում են եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանելու անունով:

Վիէննայի պաշտօնական լրագիրները հաւատացնում են, որ աւստրօ-գերմանական դաշնակցութիւնը կապված է եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանելու համար. իշխան Բիսմարկ երբէք այցելութիւն չէր անի Վիէննային, եթէ աչքի առաջ եւրոպական խաղաղութիւնը չունենար: Աւստրիական և Գերմանական կայսրները չէին տեսնվի Իշլի մէջ, եթէ նրանց պետական կանցլերները խաղաղասիրական քաղաքականութեան չը հետեւէին: Մի խօսքով աւստրօ-գերմանական քաղաքականութիւնը ձգտում է, որ մարդիկ միմեանց հետ խաղաղ, բարեկամաբար և լաւ ապրեն: Այս պատճառով Կրուպը մեծ պատիւ ունի Գերմանիայի մէջ և գերմանացի քաղաքագէտները զօրանոցը երիտասարդութեան համար ամենալաւ ուսումնարան են համարում: Նոյն խաղաղութիւնը պահպանելու համար աւստրիական զինուորական մինիստրն էլ նոր ծախսեր է պահանջում:

ԲՕԼԳԱՐԻԱ.

—

Սօֆիայից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հետևեալը օգոստոսի 20-ից:

Նորերումս բօլգարական իշխանը Սօֆիայից ուղևորվեցաւ Վառնա և Շումլա: Վառնայի մէջ նրան սպասում է Արեւելեան Ռումելիայի պատգամաւորութիւնը: Հաւատացնում են, որ այդ պատգամաւորութիւնը, բացի իշխանին ողջունելուց, մտադիր է յայտնել նրան շատ գաղտնի գործեր: Արեւելեան Ռումելիայի մէջ, ինչպէս երեւում է, միութիւն ցանկացող կուսակցութեան դիտաւորութիւնները չեն իրագործվում և նրանք պահանջում են, որ իշխանը օգնէ Արեւելեան Ռումելիան Բօլգարիայի հետ միացնելու գործին: Այդ պարոնների յոյսերը իշխանի պատրաստականութեան վրա չափազանցրած են: Բօլգարական իշխանը չէ սիրում արտաքին ճնշման համեմատ քաղաքականութեանը հետեւել: Որքան էլ նա ցանկանում է բօլգարական միութիւնը կատարված տեսնել, այնուամենայնիւ նա ստիպված է խոստովանել, որ այդ գործին այժմ անկարելի է ձեռնարկել: Նա այնքան խելացի է, որ գիտէ, թէ զգուշութիւնը և չափաւորութիւնը Բօլգարիայի գոյութեան միակ պայմաններն են: Ինչ տեսակ վրդովմունք էլ պատահի Արեւելեան Ռումելիայի մէջ, Բօլգարիան պատահարների մէջ չի ընկնի, մանաւանդ որ բօլգարական զինուորական մինիստրը հակառակ է գործնական քաղաքականութեանը: Մինիստրի կարծիքով բօլգարական զօրքերը թէ իրանց քանակութեամբ և թէ յատկութիւններով այն դրութեան մէջ չեն, որ երկիրը կարողանայ հետեւել գործնական քաղաքականութեանը: Բօլգարացին դոնեա առժամանակ շատ քիչ պիտանի է զինուորական ծառայութեան համար: Հինգհարիւրամեայ ստրկութիւնը, զինուորական յատկութեան կողմից, բօլգարացիներին ստրկութեան այն աստիճանի հասցրեց, որ նրանց կարելի կը լինի բարելաւել միայն երկար ժամանակամիջոցի ընթացքում և երկաթէ դիսցիպլինայով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԴՐԱՎՕԶԱ, 14 սեպտեմբերի: Սէյմուր, Կրեմեր, Պինկօտի ծովապետները և Վեստօրդա, Կօրա, Պալեստրոնաւերի հրամանատարները և մի քանի անգլիացի օֆիցերներ Խելլեօն նաւով այս գիշեր հետախուզութիւններ էին անում ալբանական ջրերի վրա: Ֆրանսիական նաւերի հրամանատարները մնացին Դրավօզայի մէջ: Խելլեօն վերադարձաւ Դրավօզա երեկոյեան:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից շուտով լոյս կը տեսնէ ԾԱՂԿԱՔԱՂ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԵՐԻ, իբրև երգեցողութեան դասագիրք հայ դպրոցների համար: Գիրքը բաղկացած է երկու մասերից. I մասում զետեղուած են թէ տպուած և թէ մինչև այժմ մեր միւս երգարաններում անտիպ մնացած և ամեն տեղ տարածուած երգեր: II մասում մանկական երգեր: Ծաղկաքաղը այն առաւելութիւնն ունի միւս երգարաններից, որ իւր մէջ չէ պարունակում դպրոցական հասակին անվայել և անյարմար երգեր: Հեղինակներից գլխաւոր տեղերը բռնում են Նալբանդեանց, Պէշիկթաշլեան, Նարբէյ, Ֆէլէկեան, Պատկանեանց, Ալիշանեան, Բարխուդարեանց, Սրովեան, Դուրեան, Հայկունի, Թաղիաթեանց, Շահազիզեանց, Դոդոխեանց, Մէզպուրեան, Այվազեանց, Թերզեան, Մելիք-Յակոբեանց, Մուրատեանց և այլն և այլն.

1—2

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԸ յայտնում է, որ սեպտեմբերի 21-ին կը բացվեն արհեստական և սկզբնական ուսումնարանները, իսկ սեպտեմբերի 15-ից կըսկսվեն ընդունելական քննութիւնները:

1—3

Ընդունում եմ ամեն տեսակ պատուէրներ ԿՕՆՖԷԿՏՆԵՐԻ, ՊԵՐՕԺՆԻ, ՍՈՒԽԱՐԻ զանազան տեսակի, մուրաբի, և ընտիր տեսակ ՖՐՈՒԿՏՕՎԻ ԿՕՆՖԷԿՏԻ, և ամեն տեսակ կանդիտերի ապրանքի, շատ մատչելի գներով: Պատուէրները կը կատարվեն ամեն ճշտութեամբ, և խղճմտաբար. ցանկացողք կարող են դիմել ինձ հետեւեալ հասցէով, Въ Тифлисъ, МАРТИРОСУ АХНАЗАРОВУ. НА СОЛОЛАКСКОЙ УЛИЦѢ, МАГАЗИНЪ ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ. փոստայիւ կօնֆէկտ պահանջողների ճանապարհածախքը ինձ վրա եմ առնում,

Մ. Հախնազարեանց.

9—50

Дозволено цензурою Тифлисъ, 16 Сентября 1880 г. Տպարան եղբայր Դաւթեանցների Типографія братьевъ Давидовыхъ